

سود حاصل از فروش دارایی و سود هر سهم (به استثنای فروش دارایی ها) وجود دارد و در شرکت هایی که تغییرات سود هر سهم (به استثنای فروش دارایی ها) مثبت است، این رابطه مثبت می باشد. این بدان معنی است که شرکت ها انگیزه کمی برای هموارسازی سود دارند. همچنین شرکت های سنگاپوری مجاز به تجدید ارزیابی دارایی ها هستند و می توانند با این کار نسبت بدهی را کاهش دهند. از این رو نتایج این تحقیق فرضیه نسبت بدهی را پشتیبانی نمی کرد.

هرمن و همکاران [۱۴] تحقیقی با عنوان مدیریت سود از طریق فروش دارایی ها در کشور ژاپن انجام دادند. در این تحقیق هدف مدیریت سود این است که مدیران سودهای سال جاری و آتی را صحیح پیش بینی نمایند. شرکت هایی که دارای عملکرد جاری کمتر (بیشتر) از میزان پیش بینی مدیریت هستند، انتظار می رود تا سودها را با بیشتر (کمتر) گزارش نمودن مبلغ فروش دارایی های شرکت، به سمت بالا (پایین) هموار سازند. در ارتباط با عملکرد آتی، شرکت هایی که پیش بینی های مدیران از دوره های آتی کمتر (بیشتر) از عملکرد جاری می باشد، به احتمال فراوان سودهای تحقق نیافته دارایی ها را حفظ (شناسایی) می کنند. نتایج تحقیق بر این امر صحنه می گذارد که مدیران ژاپنی اثرات درآمد آتی و جاری را در شناخت درآمد حاصل از فروش دارایی ها در نظر می گرفتند.

برادران حسن زاده و همکاران [۱۱] گزارش دارند که مدیران شرکت ها به هنگام افزایش وجوه نقد عملیاتی اقدام به کاهش ارقام تعدی اختیاری نموده اند تا به سود مورد نظر خود دست یابند و یا به عبارتی دست به مدیریت سود زده اند.

کوچکی [۲] به بررسی هموارسازی سود از طریق زمان بندی فروش دارایی ها پرداخته است. یافته های حاصل از آزمون تجربی با زمان بندی فروش دارایی ها توسط مدیریت سازگار نیستند، بدین معنی که سود حاصل از این فروش ها، تغییرات موقتی سود را هموار نساخته است. برخلاف اقتضای فرضیه هموارسازی سود، یافته ها نشان می دادند سود حاصل از فروش دارایی در شرکت هایی که کاهش سود سالانه (به استثناء اثرات فروش دارایی ها) داشتند، عمدتاً زیاده تر از شرکت های دارای افزایش سود سالانه نیست.

شایان ذکر است این تحقیق در سال ۱۳۷۳ صورت گرفته است که استانداردهای ملی حسابداری در ایران وجود نداشته است و شرکت ها از رویه های متفاوتی برای ارائه صورت های مالی بهره می بردند.

تبیین فرضیه های تحقیق

عملکرد جاری

مدیران دارای انگیزه های فراوانی جهت تحقق پیش بینی هایشان در رابطه با سود هستند. از دیدگاه بازار سرمایه مدیران خواستار کاهش خطاهای پیش بینی منفی در دوره جاری هستند تا واکنش های منفی قیمت سهام کمتر شود. گوتو [۱۲] رابطه مثبت بین قیمت سهام و خطاهای پیش بینی مدیریت را

بررسی مدیریت سود با استفاده از فروش دارایی ها

دکتر علی ابراهیمی کردلر^۱، حامد ذاکری^۲

۱ - استادیار گروه حسابداری دانشگاه تهران

۲ - دانشجوی کارشناسی ارشد حسابداری دانشگاه تهران

چکیده

در این تحقیق مدیریت سود با استفاده از فروش دارایی های شرکت مورد بررسی قرار می گیرد. یکی از انگیزه های مدیریت سود کاهش خطای پیش بینی سود در دوره های جاری و آتی می باشد. به طوری که در صورت عدم تحقق پیش بینی های مدیریت در ارتباط با سود، ایشان با استفاده از ابزارهایی همانند زمان بندی فروش دارایی به مدیریت سود می پردازند. مطابق فرضیه های این تحقیق شرکت های دارای عملکرد جاری منفی (مثبت) و عملکرد آتی مثبت (منفی)، اقدام به مدیریت سود با استفاده از سود (زیان) فروش دارایی ها می کنند. آزمون فرضیه ها با استفاده از رگرسیون چند متغیره و آزمون های آماری برای شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار طی سال های ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۵ صورت پذیرفته است. نتایج تحقیق حاکی از تایید فرضیه های تحقیق است، بدین معنی که شرکت ها با استفاده از فروش دارایی ها سود را مدیریت می کنند.

واژه های کلیدی: فروش دارایی، مدیریت سود، بهای تاریخی، پیش بینی مدیریت

مقدمه

امروزه مدیریت سود یکی از موضوعات بحث برانگیز و جذاب در پژوهش های حسابداری به شمار می رود. به دلیل این که سرمایه گذاران به عنوان یکی از فاکتورهای مهم تصمیم گیری به رقم سود توجه خاصی دارند، این پژوهش ها از جنبه رفتاری، اهمیت خاص خود را دارد. پژوهش ها نشان داده است که

zakerih@yahoo.com

* نویسنده مسئول

نوسان کم و پایدار سود، حکایت از کیفیت آن دارد. به این ترتیب، سرمایه گذاران با اطمینان خاطر بیشتر در سهام شرکت هایی سرمایه گذاری می کنند که روند سود آن ها با ثبات تر است [۲].

مدیریت سود زمانی رخ می دهد که مدیر برای گزارشگری مالی از قضاوت شخصی خود استفاده می کند و این کار را با هدف گمراه کردن برخی از ذینفعان درباره عملکرد واقعی اقتصادی و یا برای تاثیر در نتایج قراردادهایی انجام می دهد که به ارقام حسابداری گزارش شده بستگی دارند [۱۲].

یکی از انگیزه های مدیریت سود، کاهش خطای پیش بینی سود در دوره جاری و آتی می باشد. مدیران علاقه دارند که پیش بینی هایشان در رابطه با سود تحقق یابد. چنانچه این امر محقق نشود، مدیران با استفاده از ابزارهایی سود را مدیریت می کنند. یکی از این ابزارها زمان بندی فروش دارایی های شرکت می باشد. بر طبق اصل بهای تمام شده، تا زمانی که دارایی ها فروخته نشود، تفاوت بین بهای تاریخی و ارزش بازار شناسایی نمی شود. لذا این فرصتی را برای مدیران جهت مدیریت سود از طریق زمان بندی فروش دارایی ها فراهم می کند.

هدف اصلی این تحقیق بررسی مدیریت سود با استفاده از فروش دارایی ها در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران است. در ادامه پیشینه تحقیق و فرضیه های تحقیق بیان می شود، سپس روش تحقیق و یافته های تحقیق مورد بحث قرار می گیرد. در پایان نتیجه گیری ارائه می گردد.

پیشینه تحقیق

مدیران از ابزارهای متعددی جهت مدیریت سود استفاده می کنند. ابزارهایی که بوسیله محققین مورد آزمون قرار گرفته اند شامل ارقام تعهدی اختیاری [۱۶]، تغییر در روشهای استهلاک [۵]، طبقه بندی های حسابداری [۲۱]، سود سهام [۸]، روش بهای تمام شده در مقابل ارزش ویژه در مورد سرمایه گذاری ها [۶]، مخارج تحقیق و توسعه [۱۱]، ارقام غیر مترقبه [۷] و زمان بندی فروش دارایی های شرکت [۸] می باشد. این تحقیق به بررسی مدیریت سود از طریق فروش دارایی های شرکت می پردازد.

بارتو [۸] با آزمون فرضیه های هموارسازی سود و نسبت بدهی به بررسی این آزمون پرداخت. نتایج تحقیق نشانی داد مدیران با استفاده از زمان بندی فروش دارایی ها تغییرات موقتی سود را هموار می سازند و محدودیت های حسابداری در قراردادهای بدهی را کاهش می دهند.

بلک و همکاران [۹] به آزمون نمونه ای متشکل از شرکتهای انگلیسی، نیوزیلندی و استرالیایی پرداختند. آن ها دریافتند شرکت هایی که قادر به تجدید ارزیابی دارایی ها هستند، جهت هموار نمودن سود از زمان بندی فروش دارایی ها استفاده نمی کنند.

پویتراز و همکاران [۱۰] تحقیقی را با این موضوع در کشور سنگاپور انجام داده اند. این تحقیق نشان می داد در شرکت هایی که تغییرات سود هر سهم (به استثنای فروش دارایی ها) منفی است، رابطه منفی بین

اثبات نمود و اظهار کرد خطاهای پیش بینی مدیران از دیدگاه سرمایه گذاران دارای ارزش اقتصادی است و چنانچه سودها کمتر از مبلغ پیش بینی شده شود، شرکت احتمالاً کاهش در قیمت سهام را تجربه خواهد کرد. علاوه بر این رابطه مستقیم بین عملکرد سود با پاداش و تغییر مدیران وجود دارد [۱۷]. مدیرانی که پیش بینی هایشان تحقق نیافته است، ممکن است با پاداش پایین و برکناری مواجه شوند.

مدیران علاوه بر کاهش یا حذف خطاهای پیش بینی منفی، انگیزه دارند تا خطاهای پیش بینی مثبت را کاهش دهند. اگر در دوره جاری خطای پیش بینی مثبت با اهمیتی رخ دهد، مدیران انگیزه دارند تا این خطا را کاهش دهند و بدین وسیله ذخیره سود ایجاد نمایند. این ذخیره سود می تواند برای مدیریت سود آتی استفاده شود [۴]. اگر سودهای آتی کمتر از انتظارات باشد، مدیران با استفاده از این ذخیره می توانند سود را به سمت بالا مدیریت نمایند و بدین وسیله از هزینه های مربوط به خطاهای پیش بینی منفی (به طور مثال واکنش منفی قیمت سهام، کاهش در پاداش) جلوگیری نمایند.

رویه های گزارش شده برای دارایی های ثابت و سرمایه گذاری های بلندمدت فرصت فراوانی را برای مدیریت سود فراهم می کند. دارایی های ثابت به صورت بهای تاریخی منهای استهلاک انباشته گزارش می شود. تفاوت بین بهای تاریخی و ارزش بازار تا زمانی که دارایی ثابت به فروش می رسد، شناسایی نمی شود. سرمایه گذاری های بلندمدت به صورت بهای تمام شده شناسایی می شود.

از آن جایی که ارزش بازار دارایی های ثابت یا سرمایه گذاری های بلندمدت تغییر می کند، سود یا زیان نگهداری شده تحقق نیافته ایجاد می شود. مدیریت می تواند بر سود شناسایی شده هر یک از دوره های فروش دارایی با انتخاب یا زمان بندی دارایی ها تاثیر بگذارد. هنگامی که عملکرد جاری کمتر از انتظارات است؛ مدیریت انگیزه دارد تا سود نگهداری شده را در دوره جاری شناسایی نماید و زیان نگهداری شده را برای دوره های آتی حفظ نماید. به طور مشابه، هنگامی که عملکرد جاری بسیار بالاتر از انتظارات است، مدیریت انگیزه دارد تا زیان های نگهداری شده را در دوره جاری شناسایی نماید و سود نگهداری شده را برای شناسایی در دوره های آتی حفظ کند. اولین فرضیه به این شکل بیان می شود:

"شرکت های دارای عملکرد جاری منفی (مثبت)، دارای سود (زیان) فروش دارایی هستند."

عملکرد آتی مورد انتظار

اولین فرضیه مرتبط با انگیزه های مدیریت جهت کاهش خطاهای پیش بینی در دوره جاری است. دومین فرضیه به بررسی این موضوع می پردازد که آیا پیش بینی افزایش، کاهش یا عدم تغییر سودهای دوره های آتی بر انگیزه های مدیران جهت مدیریت سود در دوره جاری تاثیر می گذارد؟ به عبارت دیگر آیا تغییر در سودهای دوره آتی بر ارتباط بین عملکرد جاری و مدیریت سود در دوره جاری تاثیر می گذارد؟ اگر مدیریت تنها دیدگاه مبتنی بر کوتاه مدت داشته باشد، ارتباط بین عملکرد آتی مورد انتظار و مدیریت سود در دوره جاری وجود نخواهد داشت و رفتار مدیریت سود تنها از طریق انگیزه های دوره جاری صورت می پذیرد.

مدیران به احتمال فراوان عملکرد آتی مورد انتظار را در شناسایی سود جاری به کار می‌برند. آنها از یک سو انگیزه دارند تا انتظاراتشان در دوره جاری تحقق یابد و از سوی دیگر انگیزه دارند تا یک سود با رشد قابل اتکا و با ثبات ایجاد نمایند [۱۹]. با ثابت بودن سایر شرایط، هنگامی که عملکرد آتی مورد انتظار منفی باشد؛ مدیران ممکن است سود جاری را جهت افزایش سود سال آتی کاهش دهند. به طور مشابه هنگامی که عملکرد آتی مورد انتظار مثبت باشد، مدیران ممکن است از دوره آتی جهت افزایش سود جاری قرض بگیرند. احتمال کمی وجود دارد که مدیران سود آتی زیادی قرض بگیرند، زیرا آن سبب کاهش سود در سال بعدی می‌شود. با این حال، هر چه سود آتی مورد انتظار افزایش یابد، سود آتی بیشتری به طور بالقوه جهت قرض گرفتن وجود دارد. فرضیه دوم به صورت زیر بیان می‌شود:

“شرکت‌های دارای عملکرد آتی مورد انتظار مثبت (منفی)، دارای سود (زیان) فروش دارایی هستند.”

فرضیه‌های اول و دوم پیش‌بینی می‌کند که رفتار مدیریت سود مرتبط با عملکرد آتی و جاری است. در حالی که مدیران ممکن است هر دو استراتژی را به کار گیرند. سود یا زیان فروش دارایی‌ها در دوره جاری بر شناسایی سود آتی تاثیر می‌گذارد. بنابراین هنگامی که عملکرد سود جاری کمتر از انتظارات است و پیش‌بینی عملکرد آتی مورد انتظار مدیریت مثبت است؛ مدیریت با ترکیب انگیزه‌ها از سود آتی قرض می‌گیرد و سود فروش دارایی شناسایی می‌کند. انجام این کار سبب تحقق پیش‌بینی در دوره جاری می‌شود. همچنین هنگامی که عملکرد جاری بیشتر از انتظارات و عملکرد آتی مورد انتظار منفی است، مدیریت با ترکیب انگیزه‌ها سود جاری را برای آینده حفظ می‌کند. سومین فرضیه این‌گونه بیان می‌شود:

“شرکت‌های دارای عملکرد جاری منفی (مثبت) و عملکرد آتی مورد انتظار مثبت (منفی) دارای سود (زیان) فروش دارایی هستند.”

روش تحقیق

این تحقیق درصدد توصیف روابط بین متغیرها با استفاده از آزمون‌های آماری است، لذا به عنوان تحقیق توصیفی قلمداد می‌شود. جامعه آماری تحقیق شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌باشد. به دلیل ایجاد یکنواختی شرکت‌هایی در جامعه قرار می‌گیرند که حایز شرایط زیر باشند:

۱. سال مالی آن‌ها به پایان اسفند ماه ختم شود.
۲. طی سال‌های ۸۰ تا ۸۶ تغییر فعالیت یا تغییر سال مالی نداده و به طور مداوم در بورس فعالیت داشته باشد.
۳. شرکت‌های سرمایه‌گذاری و بانک‌ها به دلیل ماهیت خاص فعالیت حذف شده‌اند.
۴. سود ده باشد و طی دوره تحقیق فروش دارایی داشته باشد.

۴. عملکرد آتی مورد انتظار (FP): برابر با پیش‌بینی مدیریت از سود خالص دوره بعد منهای سود خالص دوره جاری (به استثنای فروش دارایی‌ها)، تقسیم بر کل دارایی‌های اول دوره است. بنا بر فرضیه‌های تحقیق که شرکت‌ها با عملکرد آتی مورد انتظار مثبت (منفی) دارای سود (زیان) فروش دارایی هستند، انتظار می‌رود ضریب α_4 دارای علامت مثبت باشد.

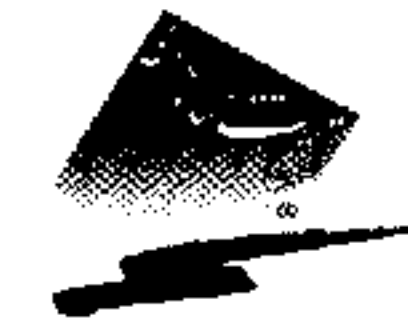
۵. اهرم (DEBT): بارتو [۸] اثبات کرد که شرکت‌های دارای نسبت بدهی به سرمایه بالا جهت جلوگیری از نقض قراردادهای بدهی اقدام به افزایش سود فروش دارایی‌ها می‌کنند. لذا این نسبت به عنوان یک متغیر کنترلی ارائه می‌شود. نحوه محاسبه نسبت بدهی به سرمایه بدین گونه است که بدهی بلندمدت بر مجموع حقوق صاحبان سهام و بدهی بلندمدت تقسیم می‌شود. انتظار می‌رود ضریب این متغیر مثبت باشد.

۶. اندازه (SIZE): آینو و توماس [۱۵] نشان دادند که شرکت‌های بزرگ با احتمال بیشتری از روش‌های استهلاک تسریعی استفاده می‌کنند. از آنجایی که شرکت‌های بزرگ در زمان به کارگیری دارایی‌ها از رویه‌های محافظه کارانه بهره می‌برند، لذا ممکن است دارایی‌ها را با سود بفروشند. لگاریتم کل فروش به عنوان متغیر کنترلی اندازه با ضریب مورد انتظار مثبت تعریف می‌شود.

۷. رشد (GROWTH): درصد تغییر در فروش به عنوان متغیر کنترلی رشد با ضریب مورد انتظار منفی شناخته می‌شود. دلیل منفی بودن ضریب این است که شرکت‌های دارای رشد بالا و در حال گسترش با احتمال کمتری سود فروش دارایی شناسایی می‌کنند.

نگاره ۱. آماره توصیفی داده‌ها

متغیرها	تعداد	حداقل	حداکثر	میانگین	میانه	انحراف معیار
ISA	۲۹۱	-۰/۰۳	۰/۴۳	۰/۰۱۹۶	۰/۰۰۲۰	۰/۰۴۹۲
FISA	۲۹۱	-۰/۰۳	۰/۴۳	۰/۰۱۷۱	۰/۰۰۰۰	۰/۰۴۸۹
CP	۲۹۱	-۰/۸۸	۰/۳۷	-۰/۰۲۳۰	۰/۰۰۹۱	۰/۱۲۵۹
FP	۲۹۱	-۰/۲۴	۰/۷۹	۰/۰۷۰۴	۰/۰۳۲۰	۰/۱۳۹۹
DEBT	۲۹۱	۰/۰۰	۰/۷۹	۰/۲۳۰۳	۰/۱۷۲۶	۰/۱۷۶۴
SIZE	۲۹۱	۴/۴۹	۷/۸۷	۵/۵۹۵۶	۵/۴۸۴۷	۰/۶۲۱۳
GROWTH	۲۹۱	-۰/۹۳	۴/۸۴	۰/۳۰۵۵	۰/۲۲۲۱	۰/۵۲۳۲

۵. اطلاعات شرکت برای مقاصد این تحقیق در دسترس باشد.

بدین ترتیب جامعه آماری شامل ۱۰۵ شرکت می باشد که با استفاده از روش تصادفی ۵۰ شرکت (۳۰۰ سال - شرکت) به عنوان نمونه انتخاب گردید. با حذف داده های پرت، نمونه آماری به ۲۹۱ سال - شرکت رسید. با توجه به این موضوع که برای آزمون فرضیه های تحقیق نیاز به یک متغیر در سال بعد می باشد، دوره تحقیق یک دوره زمانی شش ساله بر اساس سال های ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۵ می باشد. اطلاعات مورد نیاز شرکت ها از طریق نرم افزارهای ره آورد نوین، تدبیر پرداز و صورت های مالی شرکت های نمونه گردآوری و سپس داده ها با استفاده از نرم افزار اکسل آماده تجزیه و تحلیل شد. تجزیه و تحلیل نهایی توسط نرم افزار SPSS انجام گرفته است.

جهت آزمون فرضیه های تحقیق از سه آزمون آماری استفاده شده است.

۱. آزمون دو جمله ای: با استفاده از این آزمون بررسی می شود که آیا بیش از ۵۰ درصد نمونه ها با توجه به فرضیه خاص دارای مازاد سود فروش دارایی ها مثبت یا منفی هستند.
 ۲. آزمون میانگین: با استفاده از این آزمون بررسی می شود که آیا میانگین مازاد سود فروش دارایی ها عددی مخالف صفر است یا خیر.
 ۳. آزمون مقایسه میانگین: این آزمون به بررسی مقایسه میانگین دو گروه می پردازد.
- علاوه بر این آزمون ها، یک رگرسیون چند متغیره جهت بررسی رابطه بین متغیرها طراحی گردید که بدین ترتیب می باشد:

$$EISA_{i,t} = \alpha_0 + \alpha_1 CP_{i,t} + \alpha_2 FP_{i,t} + \alpha_3 DEBT_{i,t} + \alpha_4 SIZE_{i,t} + \alpha_5 GROWTH_{i,t} + \varepsilon$$

متغیرهای تحقیق بدین شرح است:

۱. سود و زیان فروش دارایی ها (ISA): سود و زیان فروش سرمایه گذاری های بلند مدت و دارایی های ثابت که بر کل دارایی های اول دوره تقسیم شده است.
۲. مازاد سود فروش دارایی ها (EISA): سود و زیان فروش دارایی ها (ISA) از میانه سود و زیان فروش دارایی های شرکت ها در سال مورد آزمون کسر می شود. این متغیر به عنوان متغیر وابسته محسوب می شود.
۳. عملکرد جاری (CP): سود خالص دوره جاری (به استثنای فروش دارایی ها) منهای آخرین پیش بینی مدیریت از سود خالص دوره جاری بر کل دارایی های اول دوره تقسیم می شود. با توجه به فرضیه های تحقیق، شرکت ها با عملکرد جاری منفی (مثبت)، دارای سود (زیان) فروش دارایی هستند؛ بنابراین انتظار می رود ضریب α_1 دارای علامت منفی باشد.

یافته ها

آمار توصیفی

آمار توصیفی متغیرهای تحقیق در نگاره شماره (۱) ارائه شده است. میانگین متغیر سود فروش دارایی ها برابر با ۰/۰۱۹۶ و با علامت مثبت می باشد. میانه عملکرد جاری کمتر از عملکرد آتی مورد انتظار است و این همسو با یافته های هرمن [۴] و کنری [۱۰] است. میزان نوسان های عملکرد جاری کمتر از عملکرد آتی مورد انتظار است.

آزمون فرضیه اول

نگاره شماره (۲) نتایج آزمون فرضیه اول را نشان می دهد. در این نگاره شرکت ها از لحاظ عملکرد جاری به دو گروه تقسیم شده اند. مطابق با فرضیه اول ۵۴ درصد شرکت ها با عملکرد جاری منفی، دارای EISA مثبت هستند؛ اما این عدد در آزمون دو جمله ای در سطح اطمینان ۹۵ درصد معنادار نمی باشد. میانگین EISA دو گروه با عملکرد آتی منفی و مثبت نشان می دهد که برخلاف انتظار تفاوت معناداری بین میانگین این دو گروه مشاهده نمی شود. EISA دو گروه با عملکرد آتی منفی و مثبت نشان می دهد که برخلاف انتظار تفاوت معناداری بین میانگین این دو گروه مشاهده نمی شود. میانگین EISA این شرکت ها برابر با ۰/۰۲۵۳ است که در سطح اطمینان ۹۹ درصد مخالف صفر است. این نتایج نشان می دهد هنگامی که عملکرد جاری کمتر از انتظار است، مدیران با استفاده از فروش دارایی ها سود را افزایش می دهند.

نگاره ۲. نتایج آزمون فرضیه اول

عملکرد جاری	CP < 0	CP ≥ 0
گروه	(۱)	(۲)
تعداد	۱۷۸	۱۱۳
درصد شرکت های دارای EISA مثبت (منفی)	۷۵۴	(۱۶۲)*
میانگین EISA	۰/۰۲۵۳**	۰/۰۰۴۲
آزمون تساوی میانگین گروه ۱ و ۲	t = ۳/۶۶۰	Sig = ۰/۰۰۰
*** (***) معنی داری در سطح خطای ۰/۰۵ (۰/۰۱)		

۶۲ درصد شرکت ها با عملکرد جاری مثبت، دارای EISA منفی هستند و این عدد در آزمون دو جمله ای در سطح اطمینان ۹۵ درصد معنادار می باشد. میانگین EISA این شرکت ها برابر

با ۰/۰۰۴۲ است؛ اما در سطح اطمینان ۹۵ درصد معنادار نیست. همچنین نتایج آزمون مقایسه میانگین EISA شرکت ها با عملکرد جاری منفی و مثبت نشان می دهد که مطابق با انتظار تفاوت معناداری بین میانگین این دو گروه مشاهده می شود. میانگین EISA شرکت هایی که دارای سود خالص کمتر از پیش بینی مدیریت هستند، بزرگتر از شرکت هایی است که سود خالص آنها بیشتر از پیش بینی مدیریت است.

آزمون فرضیه دوم

در نگاره شماره (۳) نتایج آزمون فرضیه دوم ارائه شده است. فرضیه دوم بیان می کند که شرکت ها با عملکرد آتی مورد انتظار مثبت (منفی) دارای سود (زیان) فروش دارایی هستند. در این نگاره شرکت ها با توجه به عملکرد آتی مورد انتظار به دو گروه تقسیم شده اند. ۶۲ درصد شرکت ها با عملکرد آتی منفی، دارای EISA منفی هستند که این عدد در آزمون دو جمله ای در سطح اطمینان ۹۵ درصد معنادار نمی باشد. میانگین EISA برابر با ۰/۰۱۰۱ است و به صورت معناداری در سطح اطمینان ۹۵ درصد مخالف صفر است.

نگاره ۳. نتایج آزمون فرضیه دوم

عملکرد آتی	FP < 0	FP ≥ 0
گروه	(۱)	(۲)
تعداد	۷۳	۲۱۸
درصد شرکت های دارای EISA مثبت (منفی)	(/۶۲)	٪۵۱
میانگین EISA	۰/۰۱۰۱*	۰/۰۱۹۴**
آزمون تساوی میانگین نمونه ۱ و ۲	t = -۱/۵۲۹	Sig = ۰/۱۷۹
*** معنی داری در سطح خطای ۰/۰۱ (۰/۰۱)		

۵۱ درصد شرکت ها با عملکرد آتی مثبت، دارای EISA مثبت هستند که در آزمون دو جمله ای در سطح اطمینان ۹۵ درصد معنادار نمی باشد. میانگین EISA برابر با ۰/۰۱۹۴ است که در سطح اطمینان ۹۹ درصد مخالف صفر است. آزمون مقایسه میانگین EISA دو گروه با عملکرد آتی منفی و مثبت نشان می دهد که برخلاف انتظار تفاوت معناداری بین میانگین این دو گروه مشاهده نمی شود.

آزمون فرضیه سوم

نتایج آزمون فرضیه سوم در نگاره شماره (۴) ارائه شده است. این فرضیه به بررسی همزمان فرضیه های اول و دوم می پردازد؛ بدین ترتیب که شرکت ها با عملکرد جاری منفی (مثبت) و عملکرد آتی مثبت (منفی)

دارای سود (زیان) فروش دارایی هستند. بر طبق این فرضیه مدیران انگیزه های زیادی دارند تا سود را بر اساس عملکرد جاری و عملکرد آتی مورد انتظار مدیریت نمایند. هنگامی که این انگیزه ها با هم ترکیب می شود، رفتار مدیریت سود بایستی نسبت به تحلیل جداگانه ای که در رابطه با عملکرد جاری و عملکرد آتی مورد انتظار صورت می پذیرد، بیشتر باشد. ستون ها به دو گروه با عنوان عملکرد جاری مثبت و منفی و سطرها به دو گروه با عنوان عملکرد آتی مثبت و منفی تقسیم شده است. گروه های یک و چهار وضعیتی را ارائه می دهد که انتظار می رود مدیریت سود فروش دارایی ها به بیشترین میزان خود برسد.

نگاره ۴. نتایج آزمون فرضیه سوم

عملکرد جاری	CP ≥ 0	CP < 0	عملکرد آتی
گروه	(۱)	(۲)	FP < 0
تعداد	۲۸	۳۵	
درصد شرکت های دارای EISA مثبت (منفی)	(/۶۱)	(/۶۲)	
میانگین EISA	۰/۰۰۱۵	۰/۰۱۹۵	
گروه	(۳)	(۴)	FP ≥ 0
تعداد	۷۵	۱۴۳	
درصد شرکت های دارای EISA مثبت (منفی)	(/۶۳)	٪۵۹*	
میانگین EISA	۰/۰۰۵۵	۰/۰۲۶۷**	
آزمون تساوی میانگین گروه ۱ و ۲	t = ۲/۷۳۹	Sig = ۰/۰۰۷	
*** معنی داری در سطح خطای ۰/۰۱ (۰/۰۱)			

گروه یک شامل شرکت ها با عملکرد جاری مثبت و عملکرد آتی منفی است. در این گروه عملکرد دوره جاری نسبت به پیش بینی مدیریت بهتر است، در حالی که انتظار می رود عملکرد دوره بعد از دوره جاری بدتر باشد. در این موقعیت مدیریت انگیزه دارد تا از طریق شناسایی زیان فروش دارایی در دوره جاری و انتقال سود فروش دارایی به دوره های آتی سود تحقق نیافته را برای دوره های آینده حفظ نماید. ۶۱ درصد شرکت ها دارای EISA منفی هستند، اما این عدد در آزمون دو جمله ای در سطح اطمینان ۹۵ درصد معنادار نمی باشد. میانگین EISA در گروه یک برابر با ۰/۰۰۱۵ است که مطابق با انتظار نسبت به سایر گروه ها کمتر است.

گروه چهار شامل شرکت ها با عملکرد جاری منفی و عملکرد آتی مثبت است. این شرکت ها در نقطه مقابل گروه یک قرار می گیرند. عملکرد دوره جاری کمتر از انتظارات است، در حالی که پیش بینی های مدیریت بر بهتر بودن وضعیت دوره بعد نسبت به دوره جاری دلالت می کند. در این موقعیت مدیریت انگیزه

دارد تا از طریق شناسایی سود فروش دارایی در دوره جاری و انتقال زیان فروش دارایی به دوره های آتی، سود تحقق نیافته را از آینده قرض بگیرد.

۵۹ درصد شرکت ها دارای EISA مثبت هستند که در آزمون دو جمله ای در سطح اطمینان ۹۵ درصد معنادار می باشد. میانگین EISA برابر با ۰/۰۲۶۷ است که در سطح اطمینان ۹۹ درصد معنادار است و بر طبق انتظار، این عدد بیشتر از میانگین EISA سایر گروه ها در این نگاره و نگاره های ۲ و ۳ است. آزمون مقایسه میانگین EISA در دو گروه یک و چهار نشان می دهد که تفاوت معناداری بین میانگین آن ها وجود دارد.

تحلیل رگرسیون

تحلیل رگرسیون جهت فراهم نمودن شواهد بیشتر در رابطه با معیارهای عملکرد جاری و عملکرد آتی مورد انتظار به کار می رود. همچنین از طریق سایر متغیرهای توضیحی کنترل می شود. نتایج رگرسیون در نگاره شماره (۵) ارائه شده است. نتایج برای رگرسیون های EISA با عملکرد جاری (مدل ۱)، با عملکرد آتی مورد انتظار (مدل ۲)، با عملکرد جاری و عملکرد آتی مورد انتظار (مدل ۳) و با عملکرد جاری و عملکرد آتی مورد انتظار که با متغیرهای اهرم، اندازه و رشد کنترل می شود (مدل ۴)، نشان داده شده است.

نگاره ۵. نتایج رگرسیون

EISA = $\alpha_0 + \alpha_1 CP + \alpha_2 FP + \alpha_3 DEBT + \alpha_4 SIZE + \alpha_5 GROWTH + \epsilon$				
متغیر	مدل ۱	مدل ۲	مدل ۳	مدل ۴
Intercept	۰/۰۱۵** (۵/۲۲۸)	۰/۰۰۶* (۱/۹۷۵)	۰/۰۰۵ (۱/۶۲۷)	-۰/۰۱۲ (-۰/۵۱۹)
CP	-۰/۱۰۲** (-۴/۶۲۵)	-۰/۰۷۸** (-۳/۹۰۱)	-۰/۰۸۱** (-۳/۹۳۴)	-۰/۰۸۱** (-۳/۹۳۴)
FP		۰/۱۶۳** (۸/۹۳۰)	-۰/۱۵۳** (۸/۴۹۲)	۰/۱۵۴** (۸/۴۳۶)
DEBT				۰/۰۰۳ (۰/۱۸۵)
SIZE				۰/۰۰۳ (۰/۶۵۹)
GROWTH				۰/۰۰۰ (۰/۰۸۰)
Adj R ^۲	۰/۰۶۶	۰/۲۱۴	۰/۲۵۰	۰/۲۴۴
F-test			۴۹/۴۴	۱۹/۷۴

اعداد داخل پرانتز نشان دهنده میزان آماره t می باشد
***) معنی داری در سطح خطای ۰/۰۵ (۰/۰۱)

بر طبق فرضیه اول، انتظار می رود که ارتباط منفی بین عملکرد جاری و EISA وجود داشته باشد. در مدل ۱ مقدار ضریب عملکرد جاری برابر با ۰/۱۰۲- و آماره t معادل ۴/۶۳۵- است که در سطح اطمینان ۹۹ درصد معنادار است و این مطابق با فرضیه اول است. مدل ۲ به بررسی رابطه بین عملکرد آتی مورد انتظار و EISA می پردازد. طبق فرضیه دوم انتظار می رود رابطه مثبت بین این دو متغیر برقرار باشد. مقدار ضریب عملکرد آتی مورد انتظار برابر با ۰/۱۶۳+ و مقدار آماره t معادل ۸/۹۳۰+ است که در سطح اطمینان ۹۹ درصد معنادار است. لذا فرضیه دوم تایید می شود. مدل ۳ به بررسی همزمان رابطه بین EISA و متغیرهای عملکرد جاری و عملکرد آتی مورد انتظار می پردازد. مطابق با فرضیه سوم، در این مدل ضریب عملکرد جاری برابر با ۰/۰۷۸- است که در سطح اطمینان ۹۹ درصد معنادار است. همچنین ضریب عملکرد آتی مورد انتظار برابر با ۰/۱۵۳+ است که در سطح اطمینان ۹۹ درصد معنادار می باشد. بنابراین فرضیه سوم تایید می شود. در مدل ۴ علاوه بر عملکرد جاری و عملکرد آتی مورد انتظار، متغیرهای کنترلی نیز ارائه شده است. در این مدل ضریب عملکرد جاری و ضریب عملکرد آتی مورد انتظار به ترتیب برابر با ۰/۰۸۱- و ۰/۱۵۴+ است که هر دو متغیر در سطح اطمینان ۹۹ درصد معنادار هستند. همچنین متغیرهای کنترلی در سطح اطمینان ۹۵ درصد معنادار نیستند. بنابراین با استفاده از تحلیل رگرسیون هر سه فرضیه تایید می گردد.

نتیجه گیری

در این مطالعه مدیریت سود از طریق فروش دارایی های شرکت مورد بررسی قرار گرفت. هدف مدیریت سود در این تحقیق، تحقق پیش بینی مدیریت درباره سود سال جاری و سال آینده می باشد. در همین راستا، رابطه بین عملکرد جاری و سود و زیان فروش دارایی ها مورد آزمون قرار گرفت. نتایج تحلیل رگرسیون نشان می دهد که مطابق با انتظار، رابطه منفی بین این متغیرها وجود دارد. این بدان معنی است که شرکت های دارای سود خالص (به استثنای اثرات فروش دارایی ها) کمتر (بیشتر) از میزان پیش بینی مدیریت، سود خالص را با بیشتر (کمتر) گزارش نمودن مبلغ فروش دارایی های شرکت، به سمت بالا (پایین) هموار می سازند. همچنین رابطه بین عملکرد آتی مورد انتظار و سود و زیان فروش دارایی ها مورد مطالعه قرار گرفت. نتایج تحلیل رگرسیون حاکی از آن است که مطابق با انتظار، رابطه مثبت بین این متغیرها وجود دارد. این نشان می دهد در شرکت هایی که پیش بینی مدیران از سود خالص دوره های آتی کمتر (بیشتر) از سود خالص جاری (به استثنای اثرات فروش دارایی ها) است، سودهای تحقق نیافته دارایی ها را حفظ (شناسایی) می کنند. این نتایج با یافته های هرمن و همکاران [۱۴] مطابقت دارد. علاوه بر این تاثیر خصوصیات شرکت شامل اهرم، اندازه و رشد در رابطه با مدیریت سود مورد بررسی قرار گرفت و نتایج نشان دهنده عدم تاثیر این متغیرها می باشد. این در تضاد با یافته های تحقیق هرمن و همکاران [۱۴] است که تاثیر متغیرهای اهرم و اندازه مورد تایید قرار گرفت. بدین ترتیب نتایج این تحقیق نشان می دهد که مدیریت سود

با استفاده از فروش دارایی ها در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار صورت می پذیرد. این با یافته های بارتو [۸] و هرمن و همکاران [۱۴] مطابقت می کند.

از محدودیت های این تحقیق می توان به عدم ارائه شفاف اطلاعات مربوط به سود فروش سرمایه گذاری های بلند مدت و دارایی های ثابت در صورت های مالی برخی از شرکت های بورس اشاره نمود.

با توجه به یافته های تحقیق پیشنهادات زیر ارائه می گردد:

۱. به کمیته تدوین استانداردهای حسابداری پیشنهاد می شود؛ جهت جلوگیری از مدیریت سود با استفاده از فروش دارایی ها، رویه های حسابداری با رویکرد یکتواختی مطلق تدوین نماید.

۲. به استفاده کنندگان از صورت های مالی پیشنهاد می شود؛ به منظور قضاوت صحیح نسبت به عملکرد شرکت از سود عملیاتی و یا سود خالص به استثنای فروش دارایی ها استفاده نمایند.

منابع

۱- برادران حسن زاده، رسول؛ کامران زاده اضماره، عبدالرحیم. (۱۳۸۸). «بررسی مدیریت سود در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران (گروه صنایع خودرو و قطعات و گروه صنایع غذایی)». مجله تحقیقات حسابداری، سال اول، شماره دوم، بهار ۸۸

۲- کوچکی، حسن. (۱۳۷۳). «هموارسازی سود از طریق زمان بندی فروش دارایی». پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت مدرس.

۳- نوروش، ایرج؛ نیکبخت، محمدرضا؛ سپاسی، سحر. (۱۳۸۴). «بررسی مدیریت سود در شرکت های پذیرفته شده در بورس تهران». مجله علوم اجتماعی و انسانی دانشگاه شیراز، دوره بیست و دوم، شماره دوم، تابستان ۱۳۸۴، دانشگاه شیراز.

4- Abarbanell, J. and R. Lehavy. (2000). "Can Stock Recommendations Predict Earnings Management and Analysts' Earnings Forecast Errors?" Working paper, University of North Carolina, Chapel Hill and University of California, Berkeley

5- Archibald, T.R. (1967). "The return to straight line depreciation: An analysis of a change in accounting methods". Empirical Research in Accounting Selected Studies, pp:164-80

6- Barefield, R.M., and E.E. Domiskey. (1972). "The smoothing hypothesis: An alternative test". The Accounting Review. (April), pp: 291-298.

7- Barnea, A., J. Ronen, and S. Sadan. (1976). "Classificatory smoothing of income with extraordinary items", The Accounting Review (January), pp:110- 122

8- Bartov, E. (1993), "The Timing of Asset Sales and Earnings Manipulation", The Accounting Review (October) 68, pp:840-55.

9- Black, E.L., K.F. Sellers and T.S. Manly. (1998). "Earnings management using asset sales: An international study of countries allowing noncurrent asset revaluation", Journal of Business Finance & Accounting 25(9) & (10) (November/December), pp: 1287-1317.

10- Conroy, R., R. S. Harris, and Y. S. Park. (1993). "Published Analysts' Earnings Forecasts in Japan: How Accurate Are They?" Pacific-Basin Finance Journal (1), pp: 127-137.

11- Dascher, P.E. and R.E. Malcolm. (1970). "A note on income smoothing in the chemical industry", Journal of Accounting Research (Autumn), pp: 253-259.

12- Goto, M. (1997). "Accounting and Forecasts Information" Cyuokezaisya (in Japanese).

13- Healy, P.M. and J.M. Wahlen. (1999). "A review of the earnings management literature and its implications for standard setting". Accounting Horizons 13(4) (December), pp: 365-363.

14- Herrmann, D ; Inoue, T and Thomas W.B (2003). "The Sale of Assets to Manage Earnings in Japan", Journal of Accounting Research 41(2) (May), pp: 89-108

15- Inoue, T., and W. Thomas. (1996). "The Choice of Accounting Policy in Japan". Journal of International Financial Management and Accounting (Spring), pp: 1-23.

16- Jones, J. (1991). "Earnings management during import relief investigations". Journal of Accounting Research 29, pp: 93-228.

17- Kaplan, S. (1994). "Top Executive Rewards and Firm Performance: A Comparison of Japan and the United States". The Journal of Political Economy (June), pp: 510-546.

18- Kerstein, J and Rai, A. (2007). "Intra-year shifts in the earnings distribution and their implications for earnings management", Journal of Accounting and Economics 44, pp:399-419

19- Parfet, W. (2000) "Accounting Subjectivity and Earnings Management: A Preparer Perspective". Accounting Horizons (December), pp: 481-488

20- Poitras, G; Wilkins, T and Shang Kwan, Y (2002). "The Timing of asset sales: Evidence of Earnings Management?", Journal of Business Finance & Accounting 29(7) & (8) (September/October), pp: 903-934.

21- Strong, N.C ; Athanasakou, V.E and Walker, M. (2007). "Classificatory income smoothing: The impact of a change in regime of reporting financial performance", Journal of Accounting and Public Policy 26, pp: 387-435